

apoštoli - pozri *apoštol*, *dvanásť apoštolov*, *sedemdesiat apoštolov*, *synaxis*

Apoštoli (Prológ: „O cirkvi“; Beatus Girona, 2. pol. 10.st.)

Apoštolát (Beatus Manchester, 1175)

Apoštoli (detail pravej časti portálu Posledného súdu, katedrála Notre-Dame v Paríži, 13.-14.st.)

Apoštoli (detail ľavej časti portálu Posledného súdu, katedrála Notre-Dame v Paríži, 13.-14.st.)

Apoštoli (detail z hrotu sanktusníka katedrály Notre-Dame v Paríži, 13.-14.st.)

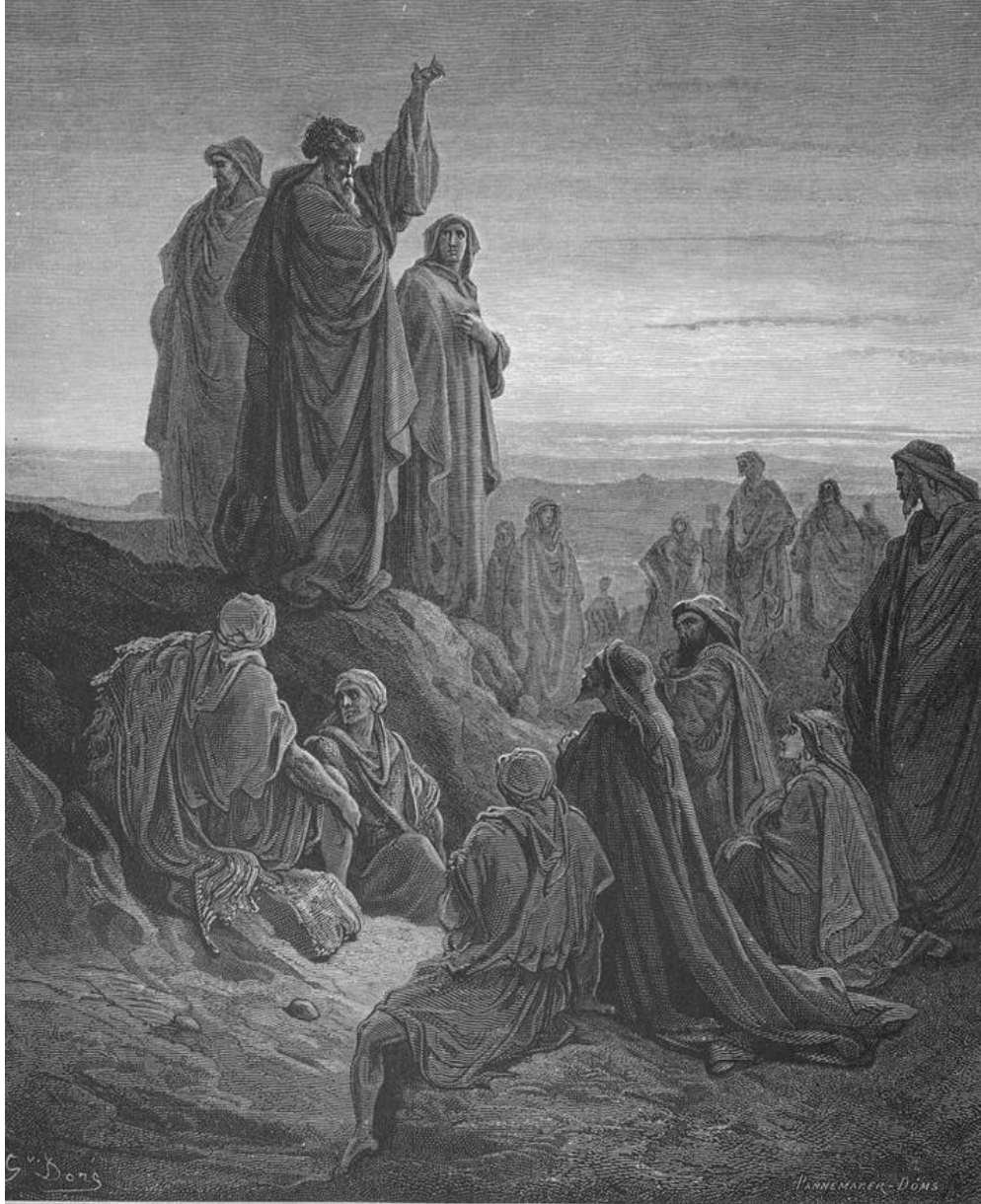

Apoštoli (ostenie porticu de Gloria, katedrála Santiago de Compostela)

P. Galle podľa J. Van der Straet (Stradanus): Kristus medzi matkou a apoštolmi (z cyklu Utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie nášho Pána Ježiša Krista, 16.-17.st.)

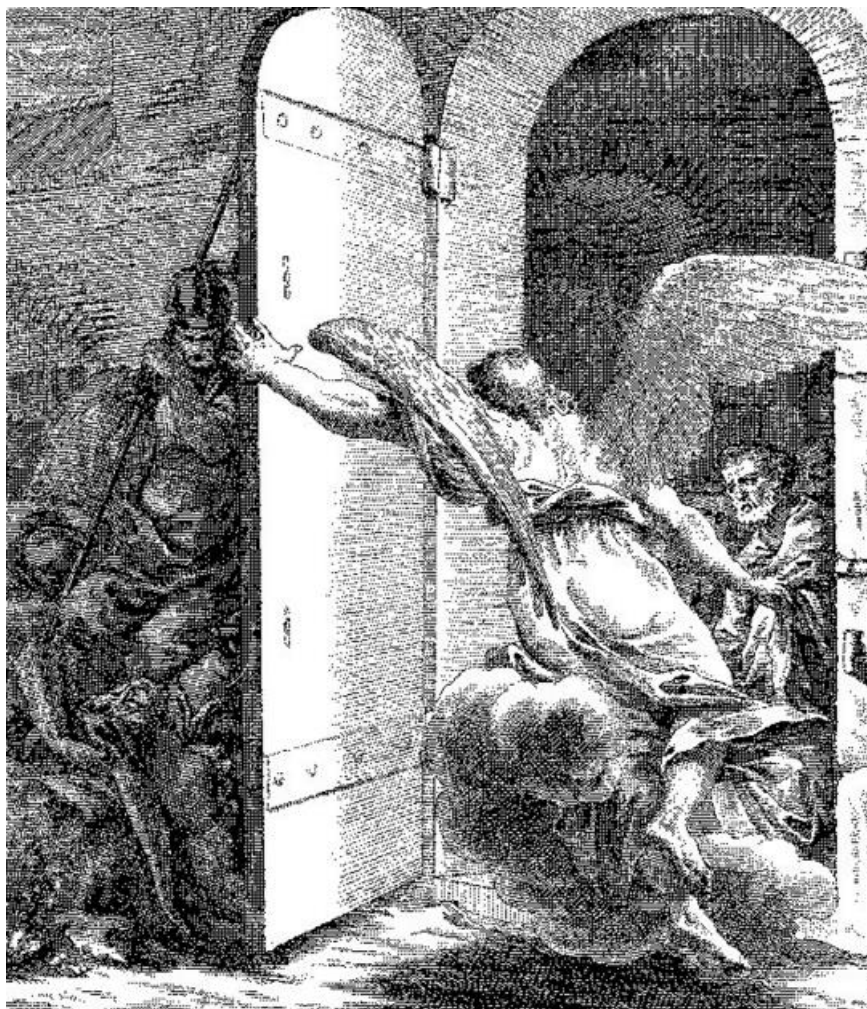
G. Doré: Apoštoli kážu evanjelium (drevoryt, 1866)

Apoštoli oslobodení anjelom - Apoštoli vo väzení

apoštoli v byzantskom umení - grécky rad: *Peter, Pavol, Ondrej, Tomáš, Filip, Jakub Starší, Šimon, Bartolomej* + štyria evanjelisti: *Matúš, Marek, Lukáš, Ján*

apoštoli v západoeurópskom umení - *Peter, Pavol, Ondrej, Jakub Starší, Ján, Filip, Bartolomej, Tomáš, Matúš, Jakub Starší, Šimon, Matej, Judáš Iškariotský*; v kresťanskom umení sú apoštoli súčasťou zverokruhu

Apoštoli vo väzení/Apoštoli oslobodení anjelom - (*Skutky apoštolov 5,17-21*); apoštoli kázali v Jeruzaleme a jeho okolí; ľud ich velebil, hoci sa neodvážil verejne za sa nich postaviť zo strachu, aby nebol ukameňovaný (pozri Štefan protomartýr); veľkňaz kázal apoštolov zatvoriť do väzenia, ale anjel ich vyslobodil

Ch. Weigel st.: Apoštoli oslobodení z väzenia (medirytina z Bible ectypa, 1695)

apoštolská stolica - úrad, post *pápeža*

apoštolské listy - *epištoly*

apoštolské prijímanie/sväté prijímanie apoštolov - Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *Posledná večera*: názov zaužívaný v pravoslávnom umení pre tzv. *liturgickú večeru vďaky*; v západoeurópskom umení motív sväté prijímanie apoštolov je menej častý a objavuje sa častejšie až po *tridentskom koncile*; rovnaké *eucharistické* zafarbenie má aj *konsekrácia chleba a vína*; pozri *Kristus ako veľkňaz*

L. Giordano: Sväté prijímanie apoštolov (17.st.)

apoštolské vyznanie viery/**Credo** - z lat. credo – „verím“

-súhrn vieroučných článkov kresťanskej cirkvi; z Creda sa odvodzoval typ zobrazenia *Sv. Trojice*

www: apoštolské vyznanie viery, tiež Symbolum Apostolicum (Apoštolský symbol) je jedno zo základných vyznaní viery, ktoré uznávajú vo svojej podstate všetci kresťania; vznikalo medzi 2.-9.st. a dodnes sa využíva v liturgii západnej cirkvi, či *katolíckej, anglikánskej* alebo *evanjelickej*; zvlášť je využívané cirkvou na Západe; apoštolské vyznanie stojí aj na začiatku modlitby *ruženca*; trojitá štruktúra vyznania odráža základnú náuku, ktorou vyznanie tvrdí, totiž trojicu osôb v jednom Bohu; podľa legendy *apoštolí* spísali toto vyznanie na desiaty deň po Ježišom *nanebovstúpení*; hoci sa dá o pôvode tejto legendy pochybovať, jednotlivé body apoštolského vyznania sú prítomné v už kresťanstve z čias apoštolov; je možné sa domnievať, že začiatky vyznania naozaj siahajú do doby na konci 1.st.; najstaršou podobou tohto vyznania je zrejme otázková krstná podoba tohto vyznania u *Hippolyta Rímskeho*, okolo r. 215; súčasná podoba kréda pochádza zo spisov Caesaria z Arles (†542); toto vyznanie bolo preukázateľne užívané ako súhrn kresťanského učenia pre kandidátov *krstu* v Ríme (pozri *catechumen*)

- inšpirované legendou zo 6.storočia, že každý z apoštolov vytvoril jednu časť vyznania (*Peter*: Verím v Boha všemohúceho, stvoriteľa nebies a zeme; *Ondrej*: I v Ježiša Krista, Syna jeho jediného; *Jakub Starší*: Počal sa z Ducha svätého, narodil sa z Panny Márie; *Ján*: Trpel pod Pilátom Pontským, ukrižovaný, zomrel a pochovaný je; *Tomáš*: Zostúpil do pekiel a tretieho dňa vstal z mŕtvych; *Jakub Mladší*: Vstúpil na nebesá a sedí po pravici Boha Otca Všemohúceho; *Filip*: Odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych; *Bartolomej*: Verím v Ducha svätého; *Matúš*: Svätú cirkev obecnú; *Šimon*: V spoločenstvo svätých a hriechov odpustenie; *Júda Tadeáš*: Tela vzkriesenie; *Matej*: I v život večný)

apoštolskí otcovia - tí, ktorí sa osobne stretávali s *apoštolmi* samotnými; jedným z prvých bol pápež *Kliment*; ďalším bol *Ingatius Antiochijský*; pozri *cirkevní otcovia*

apoštolský kríž - *kríž apoštolský*

apoštolský list - pozri *epištola 1*

apoštolský svietnik - *svietnik apoštolský*

apoteóza - gréc. ἀποθέωσις/apotheosis – „zbožštenie“, lat. deificatio – „robiť božským“

1.*zbožštenie*, povýšenie medzi bohov, uctievanie za boha; zo starovekého východu (*Babylonská ríša, Asýria, Perzia*) prenesená do *Egypta* a antického Grécka a Ríma (pozri *Asklépios, Pandora*); pozri *nanebovstúpenie*

2.nadšená oslava duchovnej nesmrteľnosti významnej osobnosti

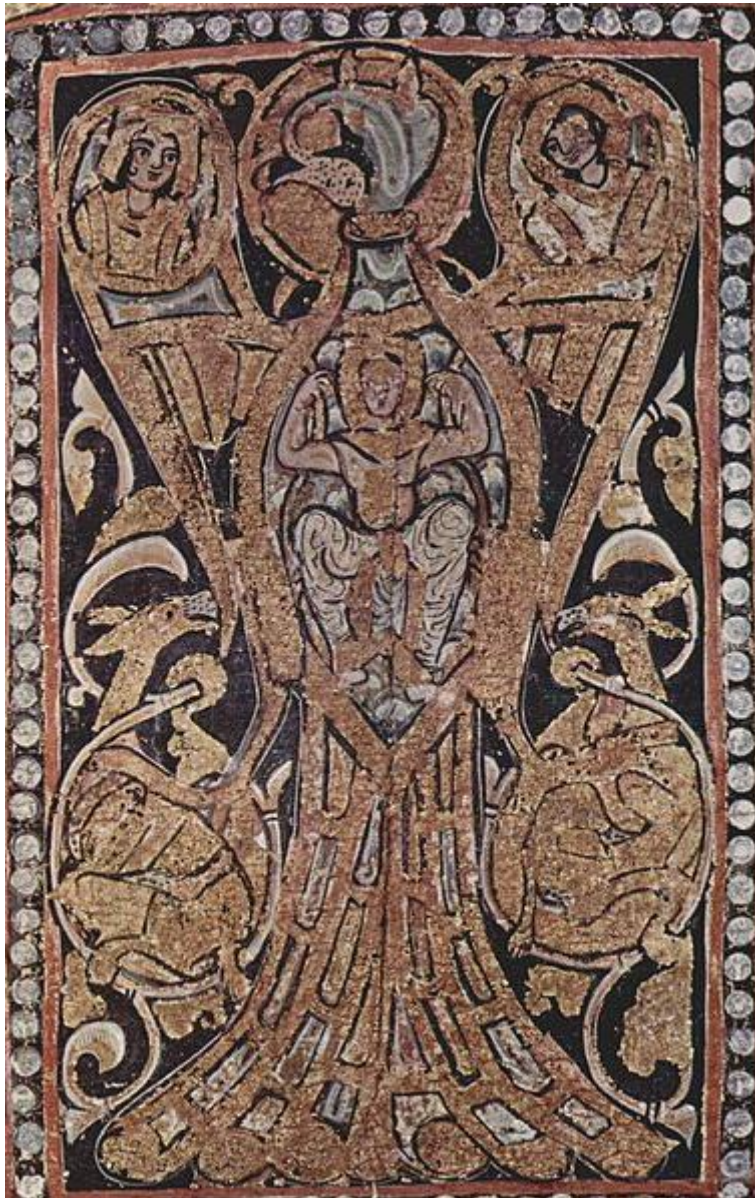
3.vo výtvarnom umení *ikonografický* motív užívaný od staroveku až do 19.storočia; pozri *nanebovstúpenie; biblia; manierizmus, barok* (Baleka); porovnaj *adorácia, glorifikácia*

Hall: predstavy o kráľoch v božskej osobe patria k najčastejším *náboženským* predstavám; panovník bol uctievaný nielen po svojej smrti, ale už počas svojho života (napr. *faraón*); pre Grékov bola táto náboženská predstava celkom prijateľná, lebo v ich mýtoch sa často objavujú *héroovia* (napr. *Herakles*) aj iní smrteľníci, ktorí boli po svojej smrti prijatí medzi bohov (pozri *nanebovstúpenie, nanebovzatie*); za božieho syna bol počas svojho života prehlásený *Alexander Veľký*; u Rimanov bol G. I. *Caesar* po svojej smrti oficiálne zaradený medzi bohov; ustanovila sa tým tradícia, ktorú nasledovali aj neskorší cisári; obrad zbožštenia zahŕňal vypustenie *orla*, ktorý maj dušu cisára vyniesť na nebesá, podobne ako bol *Ganymedes* odnesený na Olymp *Diovým* (*Jovovým*) orlom; apoteóza je znázorňovaná na rímskych náhrobkoch a *minciach*; jej zobrazovanie bolo obnovené v 17.st. pri výzdobe barokových kupol (pozri *Nanebovstúpenie Krista*), najprv v Taliansku a neskoršie v severnej Európe; táto doba, ktorá velebila božské právo kráľov, zobrazovala svojich vlastných panovníkov a ostatné popredné osobnosti, ako sú prijímaní medzi *bohov Olympu*; osobnosti sú na *Olymp* uvádzané zvyčajne *Merkúrom* pred Jovov trón a sú obklopení alegorickými postavami, ktoré symbolizovali ich pozemské *cnosti*; využívanie výtvarného umenia týmto spôsobom pre *glorifikáciu* človeka poslúžilo v *jezuitských* kostoloch; pozri *glória 2; grécka antická kultúra*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Apotheosis>

<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8876255433/in/photostream/>

Arabský maliar palácovej kaplnky: Alexander Veľkýsedí na hrudi orla alebo griffa. Apoteóza cisára (freska Cappella Palatina, Palermo, Sicília, 1150)

S. Leclerc: Apoteóza Blahobytu za Ľudovíta XIV. (medirytina, 1657-1714)

Predloha Ch. Lebrun, (pôvodne Francúzsky maliar z 2. polovice 17.storočia): Apoteóza Ľudovíta XIV. (1660-1690)

G. B. Tiepolo: Apoteóza španielskej monarchie (freska v Kráľovskom paláci, Madrid)

A.-L. Girodet-Trioson: Apoteóza francúzskych vojakov padlých v oslobodzovacej vojne (1801)

apotropaidný - chybný variant prídavného mena *apotropajný*

apotropaion - gréc. – „odvracajúci, zaháňajúci“; prírodný, alebo ľudmi vytvorený predmet, sochárske alebo maliarske vyobrazenie s magickou silou odvracať nebezpečenstvo alebo nezdar; v *stredoveku* mali túto funkciu *amulety*; známe apotropaiony: *gorgoneion*, *ašery* (pozri *stĺp magický*), *skarabeus*, *pentagram*, *agnusek*, *agnušteľ*; *barkeát*; *morový stĺp*, *morový toliar*; *zoomorfny stĺp so šelmami/zvierací stĺp*; *zrkadlo* (Baleka); *klinový fetiš* (Biedermann); *fantastickosť*; *ochrana*; *prsty prekrížené*; porovnaj *xoanon*

apotropajná plastika - z gréc. apotropaion – „odvracajúci, zaháňajúci“

-osobitne v *architektonickej plastike* románskych kostolov, s častou orientáciou na sever alebo západ, démonické zvieratá, tváre s grimasou (pozri *maska*, *maskaron*), *hlavy levov*, *koní*, *gorgoneion*, prepletené v ornamente apod.; pozri *ochranná hlava*, *morový stĺp*; porovnaj *maskaron*, *Bronzový had*, *ureus*

apotropajné oko - v gréckom aj inom umení zobrazenie *oka*, ktoré malo *magicky* odvracať zlo a nešťastie; umiestňované napr. na prave lode alebo na okrajoch nápojových nádob, kde predstavovalo všetko vidiacu bdelosť, ktorá mala odradiť namiešanie jedu do nápoja, ale aj odvrátiť útok v okamihu, keď pohár zatieňoval pohľad; (*vázové maliarstvo*: maliar Exekias nápojová čaša; 540 pr.Kr. s apotropajnými očami a tromi bodmi, predstavujúcimi bradavice na čele *Gorgony*; Štátna antická zbierka, Mníchov)

apotropajný - gréc. – „odvracajúci, zaháňajúci, ochranný, magický“; čes. apotropický; nesprávne výrazy: *apotropejský*, *apotropaidný*, *apotropejný*

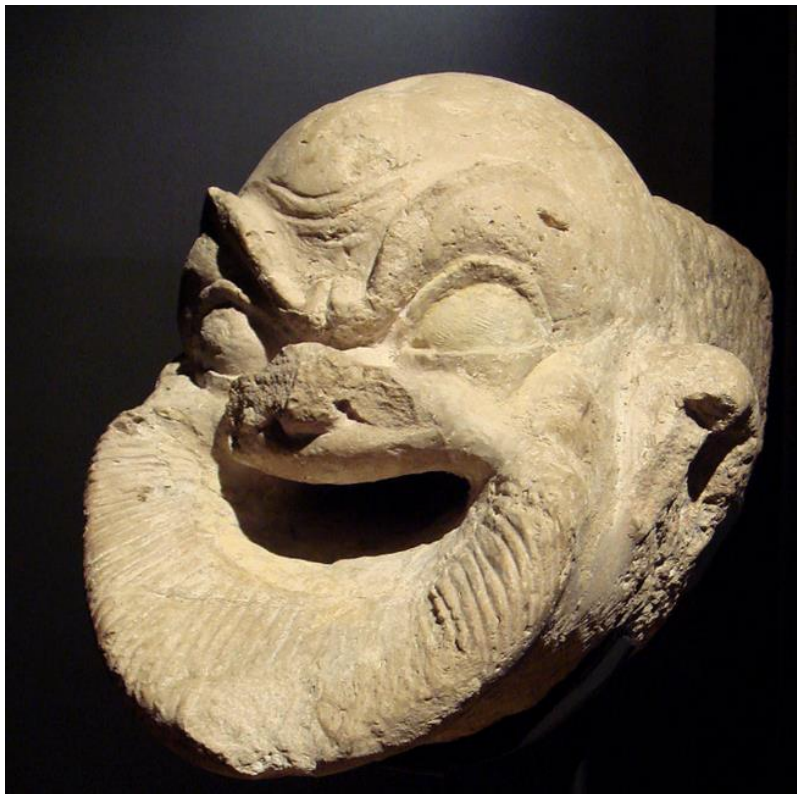

pozri *povera, poverčivosť; jednorožec (Lurker); amulet; mágia; farba červená, kohút, pletenec, olejová lampička, opál, asfodel, diamant, imelo, pútnické znamenia, koledy, galionová figúra, koral, adulár, Bronzový had, rodinné a domáce božstvá, zoomorfný stĺp so šelmami, zoomorfný štýl, závoj, nedotknuteľnosť, Knihy mŕtvych, Texty pyramid, ureus, anasyrma, Sheela-Na-Gig, hunky punk, perleť*

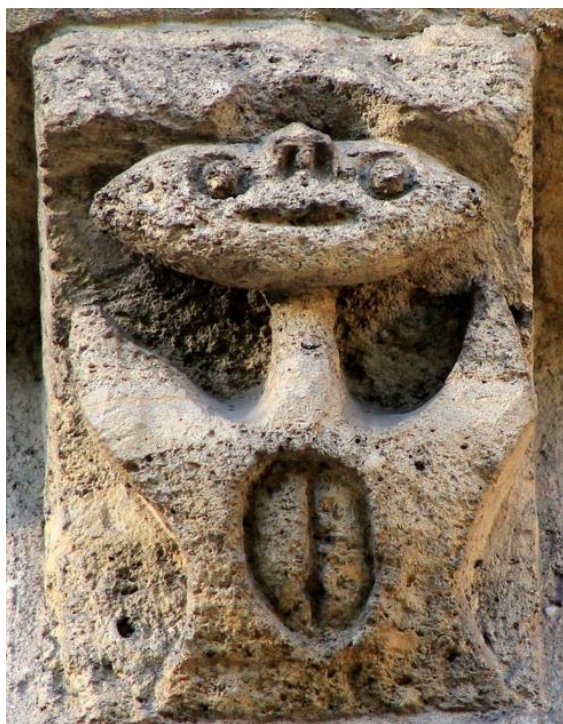
https://en.wikipedia.org/wiki/Apotropaic_magic

Gorgona (etruský antefix, Vulci, 1.st.pr.Kr.)

Kuchár - otrok (helenistický chrlič, Ai-Khanoum, Afganistan, 1.st.)

Sheela-na-Gig (Château de Caen, Normandie, Francúzsko, 11.st.)

Hunky punk ako zelený muž (kostol Všetkých svätých v Sandforde, Anglicko)
Hunky punk (farský kostol St. Andrew v Backwell, Somerset, Anglicko, 13.st.)

Chrliče chrámu sv. Víta v Prahe (pol.14.st.)

apotropejný, apotropejský - chybné varianty prídavného mena *apotropajný*
Appiani Andrea - (†1817); taliansky klasicistický maliar; pozri *klasicismus*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Andrea_Appiani
http://pl.wikipedia.org/wiki/Andrea_Appiani

A. Appiani: Napoleon ako prvý konzul (1805)

Appolion/Appolyon - niektoré pomenovania démonickej bytosti *Apolyona* zo *Zjavenia Jána* (*Zatrúbenie piatej polnice*; 9,11); vyskytuje sa napr. v prekladoch z iných jazykov

Apremont - pozri *Francúzsko*

T. Rousseau: Duby v Apremont (1850-1852)

après la lettre /après la lettre - *avec la lettre*

apretúra - roztok alebo disperzia, ktorá sa používa na apretáciu (stužovanie, zmäkčovanie textílií, vybavovanie kože alebo výrobkov z nej povrchovou vrstvou; pozri *bufovanie*)

apríl - čes. *duben*; pozri *mesačné obrazy*, *kalendár*

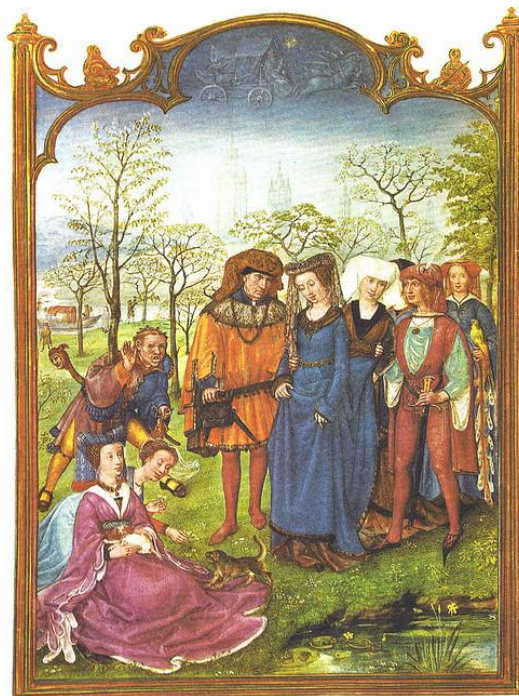

Mnich Pantaleone: Apríl. Pastier s tromi ovcami (mesačný obraz a zverokruhovú znamenie Baran, dlážková mozaika Katedrály Santa Maria Annunziata v Otranto, Taliansko, 1163 - 1165)

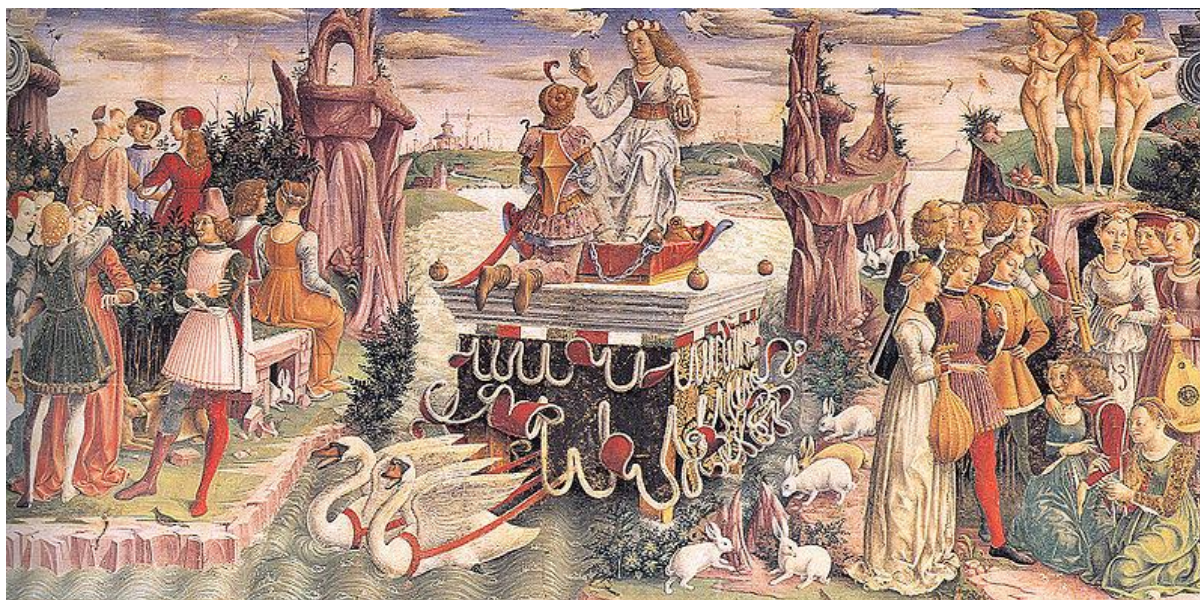

Apríl. Vyháňanie oviec na pašu (mesačný obraz z francúzskeho rukopisu)
Apríl (mesačný obraz zo stredovekého rukopisu)

Jean z Limburgu: Apríl (mesačný obraz z Hodiniek vojvodu z Berry, 1412-1416)
Apríl. Kratochvíle šľachty (mesačný obraz z Breviarium Grimani, Flámsko, 1510)

F. del Cossa: Alegória apríla (freska, Palazzo Schifanoia, Ferrara, 1470)

Autor neznámy: Apríl (augsburský mesačný obraz, 1531)

HB podľa Jörga Breua St.: Apríl (augsburský mesačný obraz, 16.s.)

H. S. Beham: Marec a apríl (rytina, 16.st.)

apsara - *indická víla, nymfa, nebeská tanečnica, ktorej úlohou bolo baviť svojím tancom bohov; častá skulptúra na indických chrámoch; pozri bajadéra, horror vacui; víla*
apsida - z gréc. – „oblúk“

-zakrivenie (kola *snečného voza*); tiež *koncha, exedra, tribúna, presbytérium*; ukončenie priestoru v *kresťanskom chráme* polkruhovým alebo mnohoúhľňňkovým *výklenkom*, zaklenutým *konchou*; polkruhový výklenok pochádza z rímskych profáňňnych a sakráľňňnych stavieb; od *karolíňňskej renesancie* sa pred apsidu umiestňňoval štvorcový *chór*; pozri *nika, cavea, diakonikon, žertvenik; symbolizmus* v architektúre (Dudák)

http://oc.wikipedia.org/wiki/Art_romaníc

http://oc.wikipedia.org/wiki/Fichi%C3%A8r:Conques_-_Abbatiale_Sainte-Foy_23.jpg

http://oc.wikipedia.org/wiki/Fichi%C3%A8r:Abside_et_clocher_de_St_Sernin.jpg

L. Alma-Tadema: Interiér kostola San Clemente v Ríme (1863)

Apsu/Abzu - pozri *Tiamat*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Aps%C3%BB>

Apsyrtos - gréc. Ἄψυρτος/Apsyrtos; v *gréckej mytológii* syn *kolchidského kráľa Aieta*, brat *Médey*, ktorý velil *Aiétovmu* loďstvu prenasledujúcemu loď *Argonautov*, keď prchali so *zlatým rúnom*; Médea ho vylákala do chrámu na opustenom ostrove, kde ho *Iason* zabil, jeho telo rozsekal a Médea počas úteku po kúskoch hádzala bratove telo do mora, aby tak zdržala svojho otca v prenasledovaní Argonautov, ktorý lovil časti synovho tela z mora

[https://sk.wikipedia.org/wiki/Apsyrtos_\(mytol%C3%B3gia\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Apsyrtos_(mytol%C3%B3gia))

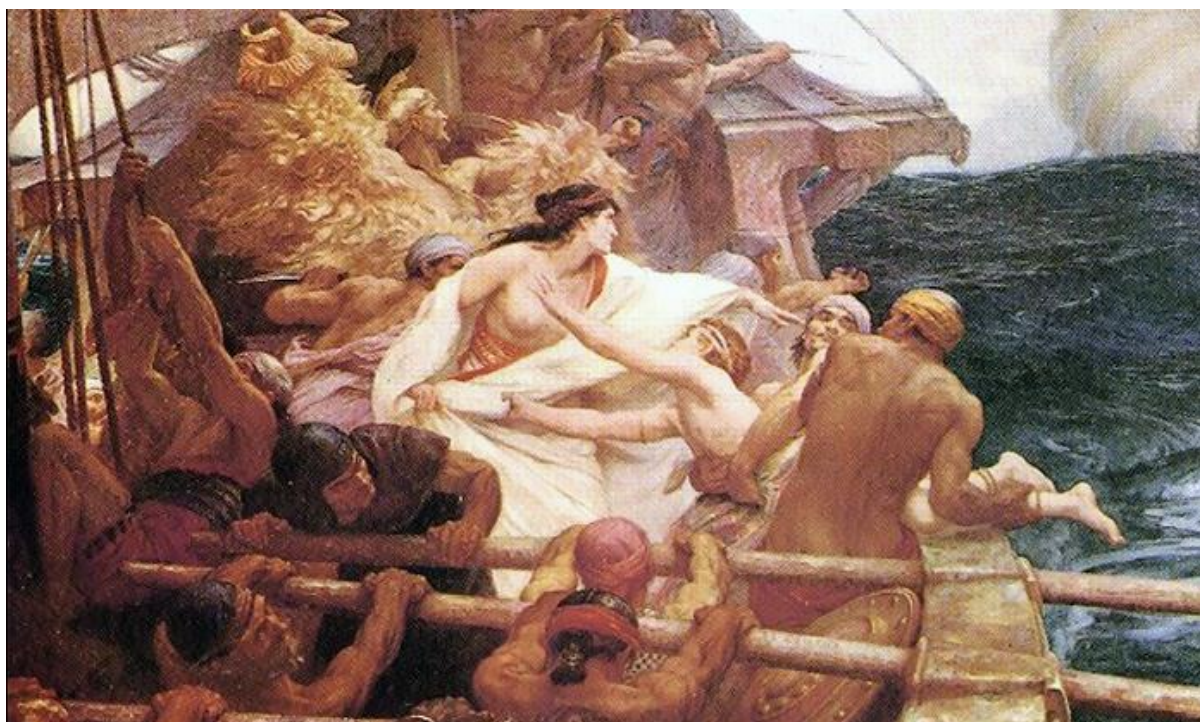

R. Boyvin podľa L. Thiry: Medea zabíja svojho brata Apsyrtu a hádže kusy jeho tela cez palubu (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna , 16.st.)

R. Boyvin podľa L. Thiryho: Apsyrtove kusy tela zabalené v šatke ukazované otcovi (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna, 1563)

H. J. Draper: Medea hádže cez palubu lode Argo Apsyrta (1904)

apalon, aptalops - antilopa

apulské vázy - *grécke vázové maliarstvo* 5.-3.st.pr.Kr., vytvorené maliarmi Pythonom a Asteasom v Apulii (Taliansko); nadväzovalo na aténsku tvorbu v čase, keď po peloponézskych vojnách upadala aténska tvorba pre stratu odbytišť a nadväzovala na ňu tvorba v okrajových oblastiach gréckeho vplyvu (obdobné stredisko v Kerči: *kerčské vázy*); apulská tvorba nahradila pôvodnú grécku vázovú maľbu polychrómovanými *reliéfmi*, usilujúcimi napodobňovať drahé výrobky *toreutiky* zo *striebra* a *bronzu*; čiernu farbu nahrádza pálenou *glazúrou*; pozri *grécke antické umenie*

Žena a mladík (apulská peliké)

aquamanile - akvamanila

Aquarius - lat.; *Vodnár*

Aquileia - pozri *Taliansko*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Aquileia>

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Aquileia (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

Aquila - pozri *Priscilla a Aquilla*

Aquitánia - historické územie v juhozáp. *Francúzsku*; v neskorrej *antike* a stredoveku patrilo k najpokročilejším v západnej Európe